

SÚ ŠTUDENTI NA SVOJE TLMOČENIE PREHNANE NÁROČNÍ? TRIANGULÁCIA ŠTYROCH TYPOV HODNOTENIA SIMULTÁNNÉHO TLMOČENIA

Lýdia Machová

Lýdia Machová v roku 2016 obhájila svoju dizertačnú prácu s názvom Hodnotiaci formulár ako nástroj tlmočnickej sebareflexie u študentov, a tak úspešne ukončila interné doktorské štúdium na Katedre anglistiky a amerikanistiky Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave. Už od študentských čias pracuje ako profesionálna tlmočnica a za posledný rok sa z nej stala uznávaná jazyková mentorka. Je presvedčená, že jej životným poslaním je motivovať druhých, ako sa zábavne a efektívne učiť cudzie jazyky. Okrem toho veľa cestuje, a pritom si precvičuje všetky cudzie jazyky, ktoré ovláda.

ÚVOD

Otázka hodnotenia kvality tlmočenia patrí bezpochyby medzi najspornejšie témy tlmočnickeho výskumu. Mnohí autori prichádzajú so svojimi perspektívami na kvalitu tlmočenia, pričom zaujímajú rôzne uhly pohľadov. Medzi najfrekvencovanejšie patrí perspektíva príjemcu (Bühlerová 1986, Seleskovitchová, 1989, Kalinová 2005, Kopczyński 2009), často sa vyjadrujú aj o perspektíve samotného tlmočníka, respektíve jeho kolegu (Leeová 2005, Pinazo 2008, Antalová 2006, Stahl 2008) a menej často sa objavujú práce o propozičnej analýze, ktorá je založená výlučne na sémantickom hľadisku pretlmočených textov (Setton, 2002).

My sme sa v dizertačnom výskume pokúsili o prienik všetkých spomenutých typov hodnotení v snahe dospieť k čo najobjektívnejšiemu hodnoteniu kvality tlmočenia študentov. Tento výskum bol podporným výskumom k hlavnej téme našej dizertačnej práce, ktorou bola tlmočnicia sebareflexia u študentov. Porovnanie iných hodnotení tých istých nahrávok tlmočenia poslúžilo ako meradlo na posúdenie subjektívneho hodnotenia v rámci sebareflexie študentov. Zároveň

sme sa výskumom snažili podložiť jav, ktorý sme si všimli počas svojej štvorročnej pedagogickej praxe na Univerzite Komenského: študenti tlmočenia majú tendenciu hodnotiť sa veľmi prísne a málokedy sú so svojim výkonom spokojní, a to aj v prípade, že v porovnaní s predošlými hodinami zaznamenali veľký pokrok. Zaujímalo nás, či sú takí nároční len sami na seba, alebo aj na svojich spolužiakov, a tiež sme zisťovali, či je ich sebahodnotenie prísnejšie ako hodnotenie zo strany iných. Niektoré pomerne zaujímavé zistenia z tohto výskumu, ktoré vyplynuli z porovnaní hodnotení, by sme radi predstavili v tomto príspevku.

1 ŠTYRI TYPY HODNOTENIA

Vo výskume sme použili dve nahrávky v angličtine nahovorené tým istým rečníkom (rodeným hovoriacim angličtinsky) na rovnakú tému. V oboch prípadoch bolo porovnateľné rečové tempo, lexikálna hustota, podiel komplexných slov a priemerný počet slov na vetu. Obe nahrávky tlmočili študenti simultánne z angličtiny do slovenčiny. Prvú nahrávku tlmočili na začiatku výskumu tlmočnickej sebareflexie – na začiatku semestra, a druhú nahrávku tlmočili na konci semestra, po tom, ako svoje tlmočenie počas semestra podrobili piatim sebaanalýzám s použitím nami navrhnutého hodnotiaceho formulára. Nahrávky tlmočenia sme následne podrobili štyrom typom hodnotenia:

1. **Sebahodnotenie študentov:** každý študent ohodnotil svoje dve nahrávky pomocou detailného hodnotiaceho formulára udeľovaním si bodov za jednotlivé kritériá v troch sekciách: prednes, jazyk a obsah¹.
2. **Hodnotenie spolužiakmi (vrstovnícke hodnotenie):** každý študent, ktorý najskôr dané dva texty sám pretlmočil, ohodnotil tlmočnicke výkony štyroch svojich spolužiakov (dvoch na každú nahrávku), pričom použil podobný hodnotiaci formulár ako pri hodnotení samého seba.
3. **Hodnotenie príjemcami:** hodnotenie nahrávok študentov očami nestranných poslucháčov, ktorí nikdy nemali kontakt so simultánnym tlmočením – ani ako tlmočníci, ani ako jeho príjemcovia. Na hodnotenie sa použila zjednodušená forma spomínaného hodnotiaceho formulára, v ktorej boli úplne vynechané kritériá o obsahu (keďže príjemca nie je schopný objektívne posúdiť kvalitu pretlmočenia obsahovej stránky prejavu, ktorý prijal iba v cieľovej podobe).
4. **Propozičná analýza:** východiskový text sa prepíše do propozícií, teda jednoduchých viet, a transkript cieľového textu sa následne porovnáva s jednotlivými propozíciami a skúma sa, do akej miery sa jednotlivé varianty v nahrávkach študentov zhodujú s flexibilným invariantom východiskového textu (porov. Keníž, 2008). Cieľom je zistiť, ktoré z informácií invariantu východiskového

textu sa tlmočníkovi podarilo preniesť do cieľového textu. Pri hľadaní invariantu sme sa pridržali tradičných translatologických koncepcií a za invariant sme považovali predovšetkým funkciu východiskového textu, resp. rečníkovu intenciu (autorský zámer) (Müglová 2009, 2012). Každú vetu v transkripte východiskového textu sme podrobili testu relevantnosti (čo je v simultánnom tlmočení *dôležité* pretlmočiť), funkčnosti (čo je *potrebné* pretlmočiť) a pretlmočiteľnosti (čo je *možné* pretlmočiť), a do zoznamu propozícií sme zaradili len tie, ktoré spĺňali všetky tri kritériá. Propozície sme navyše rozdelili na hlavné a vedľajšie. Pri porovnávaní propozícií východiskového textu s cieľovým textom v nahrávkach študentov sme jednotlivým nahrávkam udeľovali body podľa toho, nakoľko obsahovali adície, omisie, negatívne posuny a tzv. „contre-sens“.

Cielom porovnania štyroch typov hodnotenia simultánného tlmočenia bolo zistiť, či na konci semestra nastalo u študentov zlepšenie tlmočnického výkonu v porovnaní s nahrávkou na začiatku semestra. Keďže sme eliminovali rozdiely medzi oboma textami vo väčšine vstupných faktorov (rôzne náročné témy prejavov, rôzni rečníci s rôznym prízvukom, rôzne dlhé prejavy, rôzny spôsob získania nahrávky a pod.), domnievame sa, že ak budeme konštatovať zlepšenie v kvalite tlmočenia študentov počas semestra, tieto rozdiely v kvalite môžeme pripísať predovšetkým ich zlepšenej schopnosti tlmočiť, a nie tomu, že v jednom prípade tlmočili ťažší prejav ako v druhom. Pochopiteľne, pri kvalitatívnom výskume o simultánnom tlmočení, na ktoré vplyva také veľké množstvo faktorov, sa nikdy nedá nastaviť všetky podmienky pri tlmočení dvoch prejavov úplne rovnako, preto sme si vedomí, že zistené výsledky nemôžeme zovšeobecňovať. Naša snaha o objektivitu však bola veľmi vysoká, preto sme pracovali až so štyrmi typmi hodnotenia.

1.1 Porovnanie prvej a druhej nahrávky podľa troch sekcií hodnotiaceho formulára

Pri predstavení výsledkov výskumu vždy uvedieme detailnú tabuľku s počtom bodov, ktoré danému tlmočnickemu výkonu prideliť jednotliví hodnotitelia, a taktiež prepočet na percentá. Pripojíme tiež graf, v ktorom pre prehľadnosť porovnáme len percentuálny počet bodov, aby sa na prvý pohľad dali porovnať rozdiely medzi hodnotením prvej a druhej nahrávky podľa jednotlivých sekcií.

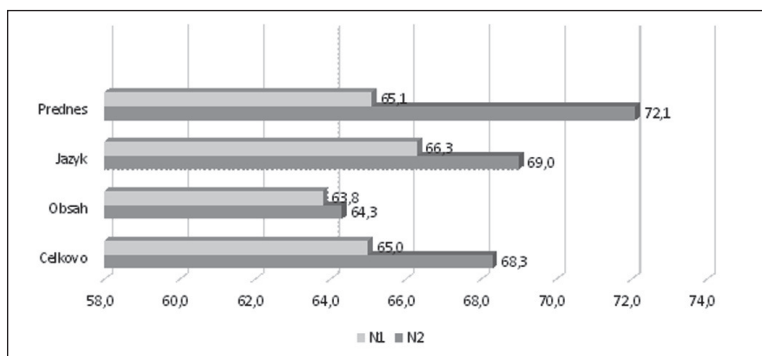
1.1.1 Sebahodnotenie študentov

Zaujímalo nás, koľko bodov si študenti priemerne udelili v jednotlivých sekciách hodnotiaceho formulára, pričom sme porovnali priemery ich bodov pri prvej nahrávke (N1) a druhej nahrávke (N2) podľa jednotlivých sekcií.

Tabuľka 1:

Priemerný počet bodov v sebahodnotení študentov pri prvej a druhej nahrávke.

Sekcie [max. počet bodov]	N1		N2		Priemer N1 a N2	
	Body	%	Body	%	Body	%
Prednes [32 b.]	20,8	65,1 %	23,1	72,1 %	22,0	68,6 %
Jazyk [32 b.]	21,2	66,3 %	22,1	69,0 %	21,7	67,7 %
Obsah [36 b.]	23,0	63,8 %	23,1	64,3 %	23,0	63,8 %
Celkovo [100 b.]	65,0	65,0 %	68,3	68,3 %	66,7	66,7 %

Graf 1:

Porovnanie počtu bodov, ktoré si študenti udelili v sebahodnotení pri prvej nahrávke (N1) a druhej nahrávke (N2) [percentá]

Ako vidíme v grafe, v každej sekcii hodnotiaceho formulára (prednes, jazyk a obsah) sa študenti ohodnotili na konci semestra lepšie ako na začiatku výskumu. Najväčšie zlepšenie študenti zaznamenali v prednese (zlepšenie o 7 %), ďalej v používaní jazyka (zlepšenie o 2,7 %) a najmenšie pokroky zaznamenali po obsahovej stránke (0,5 %). Celkovo sa študenti ohodnotili na konci semestra o 3,3 b. (= 3,3 %) lepšie ako na jeho začiatku. Pripomeňme pritom, že študenti neporovnávali svoj prvý a posledný tlmočnický výkon priamo, ale že zistené rozdiely sme získali porovnaním počtu bodov, ktoré si prideliť nezávisle od druhého hodnotenia.² Nesmieme však zabúdať, že ide o subjektívne sebahodnotenie, a preto

nám tieto čísla nehovoria nič o tom, či a nakoľko sa študenti reálne zlepšili. Túto otázku sa pokúsime zodpovedať neskôr.

Považujeme za potešujúce, že študenti hodnotia svoje tlmočnicke prejavy na konci semestra lepšie ako na jeho začiatku, aj keď rozdiel nie je výrazný. Najväčší prínos tlmočnickej sebareflexie vidíme práve v možnosti zlepšiť prednesové a jazykové stránky tlmočenia. Keď sa tlmočník počuje na nahrávke, uvedomuje si všetky nedostatky, ktoré sa na nej prejavujú a ktorých si pri tlmočení nie je vedomý, pretože svoju pozornosť venuje príjmu informácií, ich spracovaniu a prenosu do cieľového jazyka. Keď sa na svoje tlmočenie neskôr pozrie očami príjemcu, uvedomí si tieto nedostatky vo formálnej stránke tlmočnickeho prejavu a vie sa na ne zamerať v budúcej práci na tlmočení.

1.1.2 Hodnotenie spolužiakmi

Rovnakým spôsobom sme porovnali počet bodov, ktorý študenti anonymne udelili svojim spolužiakom po vypočítaní nahrávky ich tlmočenia. Výsledky uvádzame v tabuľke:

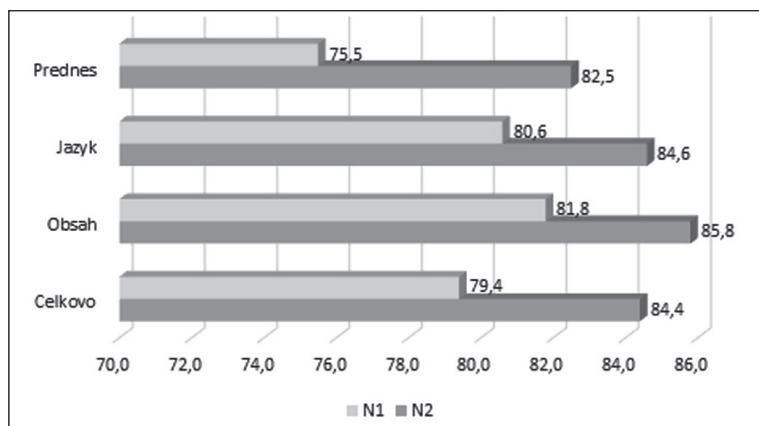
Tabuľka 2:

Priemerný počet bodov v hodnotení spolužiakmi pri prvej a druhej nahrávke.

Sekcie [max. počet bodov]	N1		N2		Priemer N1 a N2	
	Body	%	Body	%	Body	%
Prednes [32 b.]	24,2	75,5 %	26,4	82,5 %	25,3	79,0 %
Jazyk [32 b.]	25,8	80,6 %	27,1	84,6 %	26,4	82,6 %
Obsah [36 b.]	29,4	81,8 %	30,9	85,8 %	30,2	83,8 %
Celkovo [100 b.]	79,4	79,4 %	84,4	84,4 %	81,9	81,9 %

Z grafu jasne vyplýva, že druhú nahrávku hodnotili spolužiaci študentov opäť lepšie ako prvú, a to v každej z troch sekcií, prednes, jazyk a obsah. Výsledky opäť pochádzajú z nezávislých hodnotení, nie z priameho porovnávania prvého a posledného prejavu konkrétneho študenta. Najvýraznejšie zlepšenie vnímali študenti v prednesových kategóriách (7 %), v prípade jazykových a obsahových kategórií bolo zlepšenie, ktoré zaznamenali hodnotitelia 4 %. Celkovo považovali študenti posledné nahrávky spolužiakov za lepšie ako prvú o 5 %, čo je väčšie zlepšenie, ako u seba vnímali samotní študenti. Jednotlivé hodnotenia porovnáme detailnejšie v závere tejto časti práce.

Predpokladáme, že ohodnotenie nahrávok spolužiakov vyšším počtom bodov ako ohodnotenie vlastného tlmočenia je spôsobené práve skutočnosťou, že

Graf 2:

Porovnanie počtu bodov, ktoré spolužiakom udelili študenti pri prvej nahrávke (N1) a druhej nahrávke (N2) [percentá]

študenti dané nahrávky predtým sami tlmočili, a vedeli teda posúdiť, nakoľko bolo náročné nahrávky N1 a N2 pretlmočiť. Z tohto dôvodu zrejme spolužiakov hodnotili menej prísne³.

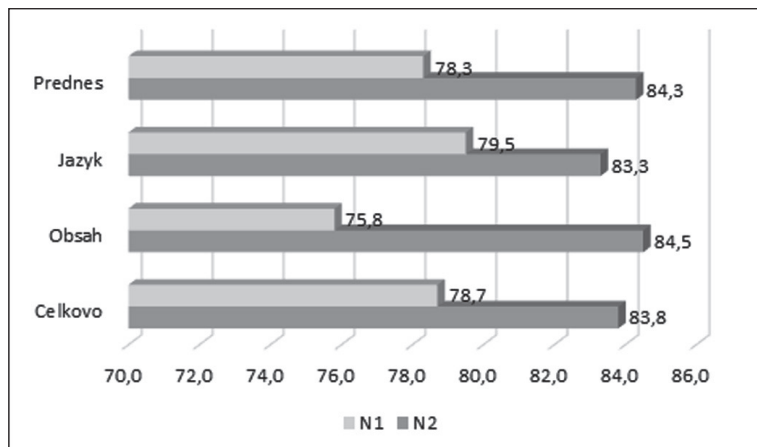
1.1.3 Hodnotenie príjemcami

Posledný typ hodnotenia, v ktorom sa hodnotitelia mali vyjadriť k jednotlivým kritériám z hodnotiaceho formulára, bolo hodnotenie príjemcami. Štyria ne-straní hodnotitelia, ktorí študentov nepoznali, a sami nemali doposiaľ žiadne skúsenosti s tlmočením alebo s prijímaním tlmočenia, sa o prvej a druhej nahrávke tlmočenia 23 študentov vyjadrili nasledovne:

Tabuľka 3:

Priemerný počet bodov v hodnotení príjemcami pri prvej a druhej nahrávke.

Sekcie [max. počet bodov]	N1		N2		Priemer N1 a N2	
	Body	%	Body	%	Body	%
Prednes [32 b.]	25,0	78,3 %	27,0	84,3 %	26,0	81,3 %
Jazyk [32 b.]	25,5	79,5 %	26,7	83,3 %	26,1	81,4 %
Obsah [4 b.]	3,0	75,8 %	3,4	84,5 %	3,2	80,15 %
Celkovo [100 b.]	53,5	78,7 %	57,0	83,8 %	54,3	81,25 %

Graf 3:

Porovnanie počtu bodov, ktoré spolužiakom udelili príjemcovia pri prvej nahrávke (N1) a druhej nahrávke (N2) [percentá]

Tak ako v prípade sebahodnotenia a hodnotenia spolužiakmi, aj príjemcovia sa domnievajú, že posledné nahrávky v semestri boli kvalitnejšie ako prvé. Tentoraz bol najväčší rozdiel v ich hodnotení po stránke obsahovej (8,7 %), ďalej v prednesovej (6 %) a napokon v jazykovej (5,1 %). Celkovo sa príjemcom zdá druhá nahrávka študentov o 5,1 % lepšia než prvá.

V tomto prípade hodnotenia však musíme brať hodnotenie obsahovej stránky nahrávok s rezervou, pretože príjemcovia nepracovali s transkriptom nahrávok, a z obsahových kritérií hodnotili len jediné – logické nezrovnalosti. Poslucháč, ktorý má k dispozícii len tlmočený prejav, totiž nie je schopný posúdiť, nakoľko je tlmočenie adekvátnym prenosom informácií v porovnaní s prejavom rečníka. Hodnotenie logických nezrovnalostí bez možnosti nahliadnutia do transkriptu nemôžeme považovať za veľmi presné. Je však zaujímavé, že aj na zbežné počutie sa hodnotiteľom zdala druhá nahrávka adekvátnejším prenosom informácií ako prvá.

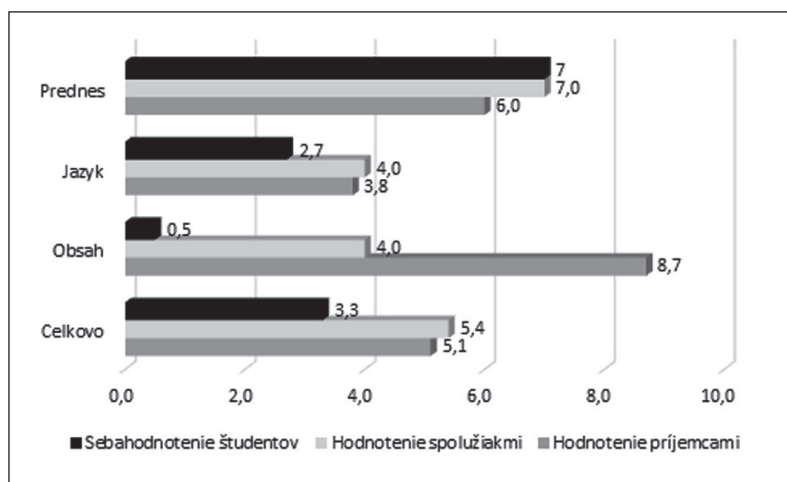
2 POROVNANIE VŠETKÝCH TROCH TYPOV HODNOTENIA ZALOŽENÝCH NA HODNOTIACOM FORMULÁRI

Zistenia, ktoré sme predstavili vyššie, ďalej znázorníme v prehľadnej tabuľke, v ktorej porovnáme rozdiel v počte bodov, ktorý jednotliví hodnotitelia (študenti sami, spolužiaci a príjemcovia) udelili prvej a druhej nahrávke. Kladné čísla znamenajú, že druhá nahrávka získala väčší počet bodov ako prvá.

Tabuľka 4:

Rozdiel v počte bodov udelených prvej a druhej nahrávke v jednotlivých typoch hodnotenia

Sekcie [max. počet bodov]	Sebahodnotenie študentov		Hodnotenie spolužiakmi		Hodnotenie príjemcami		PRIEMER hodnotení	
	Bodov	%	Bodov	%	Bodov	%	Bodov	%
Prednes [32 b.]	2,3	7,0 %	2,2	7,0 %	2	6,0 %	2,2	6,7 %
Jazyk [32 b.]	0,9	2,7 %	1,3	4,0 %	1,2	3,8 %	1,1	3,5 %
Obsah [36 b./4 b.] ⁴	0,1	0,5 %	1,5	4,0 %	0,4	8,7 %	0,7	4,4 %
Celkovo [100 b.]	3,3	3,3 %	5	5,0 %	3,5	5,1 %	3,9	4,6 %

Graf 4:

Rozdiel v počte bodov udelených prvej a druhej nahrávke v jednotlivých typoch hodnotenia [percentá]

V grafe vidíme, že všetci hodnotitelia sa najviac zhodli v hodnotení prednovej stránky nahrávok – rozdiely medzi hodnotením prvej a druhej nahrávky boli maximálne 1 %. Najväčšie rozdiely sme zaznamenali v otázke hodnotenia obsahu – až vyše 8 %, avšak ako sme vysvetlili vyššie, z hodnotenia obsahovej stránky prejavov nemáme veľmi objektívne údaje, pretože príjemcovia nepracovali s transkriptami nahrávok.

Z celkového hľadiska (teda pri hodnotení prednesu, jazyka a obsahu dohromady) videli medzi prvou a druhou nahrávkou najväčší rozdiel spolužiaci (zlepšenie o 5,4 %), ďalej príjemcovia (zlepšenie o 5,1 %) a najmenší rozdiel u seba vnímali samotní študenti–tlmočníci (zlepšenie o 3,3 %).

Nedokážeme síce úplne objektívne stanoviť, o koľko kvalitnejšie bolo posledné tlmočenie študentov v semestri oproti tomu prvému, pretože hodnotenie tlmočenia bude vždy do istej miery subjektívne bez ohľadu na to, kto ho robí, ale v každom prípade vieme povedať, že všetky tri skupiny hodnotiteľov sa nezávisle od seba zhodujú, že druhá nahrávka (teda tá, ktorú študenti tlmočili na konci semestra), je kvalitnejšia ako prvá, (teda nahrávka zo začiatku semestra), a to po všetkých stránkach – prednesovej, jazykovej aj obsahovej.

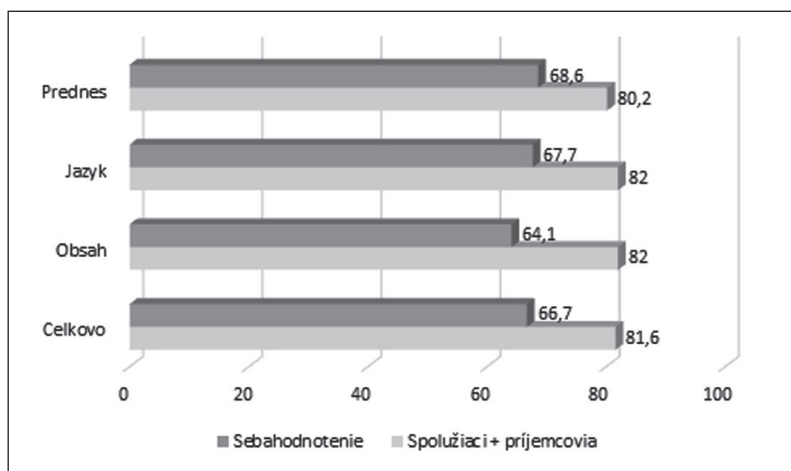
3 POROVNANIE SEBAHODNOTENIA ŠTUDENTOV S OBJEKTÍVNEJŠÍMI FORMAMI HODNOTENIA

V predošlej kapitole sme porovnali všetky tri typy hodnotenia navzájom. V tejto porovnáme sebahodnotenie študentov na jednej strane a dve objektívnejšie formy hodnotenia tlmočenia (príjemcami a spolužiakmi) na strane druhej. Tieto formy hodnotenia zámerné nenazývame objektívnymi formami hodnotenia, ale len objektívnejšími – v porovnaní so sebahodnotením. Tentoraz už nerozlišujeme medzi hodnotením prvej a druhej nahrávky, ale pracujeme s priemerom hodnotenia oboch nahrávok.

Tabuľka 5:

Porovnanie subjektívneho hodnotenia študentov (hodnotenie vlastného tlmočenia) s objektívnejšími formami hodnotenia (priemer hodnotenia spolužiakmi a príjemcami)

Sekcie [max. počet bodov]	Sebahodnotenie študentov		Objektívnejšie hodnotenie: spolužiaci a príjemcovia		Rozdiel medzi subjektívnym a objektívnejším hodnotením	
	Skóre	%	Skóre	%	Skóre	%
Prednes [32 b.]	22,0	68,6 %	25,7	80,2 %	3,7	11,6 %
Jazyk [32 b.]	21,7	67,7 %	26,3	82,0 %	4,6	14,4 %
Obsah [36 b. / 4 b.]	23,1	64,1 %	* ⁵	82,0 %	*	17,9 %
Celkovo [100 b.]	66,7	66,7 %	*	81,6 %	*	14,9 %

Graf 5:

Porovnanie subjektívneho hodnotenia študentov (hodnotenie vlastného tlmočenia) s objektívnejšími formami hodnotenia (priemer hodnotenia spolužiakmi a príjemcami)

Z predošlej kapitoly už vieme, že študenti sa hodnotili po každej stránke (prednesovej, jazykovej aj obsahovej) prísnejšie, ako ich ohodnotili spolužiaci a nestranní poslucháči. V grafe a tabuľke vidíme presne, o koľko percent boli študenti na svoje tlmočenie náročnejší.

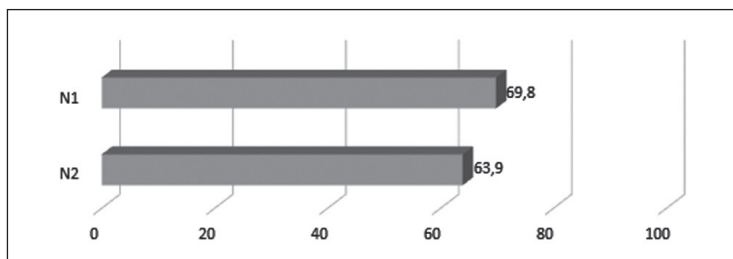
Rozdiely medzi sebahodnotením a objektívnejším hodnotením sú už na prvý pohľad približne rovnaké v každej z troch sekcií hodnotiaceho formulára. Študenti sa v prednesových kategóriách hodnotiaceho formulára hodnotili o 11,6 % horšie, ako ich ohodnotili iní hodnotitelia, v otázke jazyka to bolo o 14,4 % horšie a v otázke obsahu o 17,9 % horšie. Celkovo považujú študenti v našom výskume svoje tlmočenie za menej kvalitné o takmer 15 % ako ho vnímajú ich spolužiaci a príjemcovia tlmočenia.

Z týchto výsledkov vyvodzujeme záver, že študenti sú na svoje tlmočenie prísnejší a majú na seba vyššie očakávania, ako ich na nich kladú iní hodnotitelia. K podobnému záveru sme prišli v diplomovej práci (Machová, 2012).

4 POROVNANIE PRVEJ A DRUHEJ NAHRÁVKY PODĽA VÝSLEDKOV PROPOZIČNEJ ANALÝZY

Okrem hodnotenia spolužiakmi a hodnotenia príjemcami sme prvú a druhú nahrávku (N1 a N2) podrobili aj propozičnej analýze. Výsledky propozičnej analýzy

sme v predošlej kapitole neporovnávali so zvyšnými dvoma objektívnejšími formami hodnotenia, pretože tu nemôžeme pracovať s jednotlivými sekciami obsah, jazyk a prednes. Pri propozičnej analýze preto uvádzame len výsledný priemerný počet percent prenesených propozícií v prvej a v druhej nahrávke u všetkých študentov:

Graf 6:
Porovnanie počtu úspešne pretlmočených propozícií v prvej (N1) a druhej (N2) nahrávke

V prvej nahrávke sa študentom podarilo úspešne pretlmočiť 69,8 % propozícií, v druhom prípade ich bolo o niečo menej – 63,9 %. K týmto číslam sme dospeli tak, že sme pri každej odchýlke odpočítali stanovený počet bodov, pričom za základ sme považovali počet všetkých hlavných aj vedľajších propozícií v texte. Ideálny cieľový text, v ktorom by nebola žiadna obsahová odchýlka, by teda v propozičnej analýze získal 100 %.

Ako vidieť z grafu, propozičná analýza je jediný typ hodnotenia v našom výskume, v ktorom sa v druhej nahrávke (N2) prejavili horšie výsledky ako v prvej nahrávke (N1). Rozdiel medzi počtom úspešne prenesených propozícií je 5,7 %.

Tento údaj, rovnako ako všetky ostatné formy hodnotenia tlmočenia v tomto príspevku, slúži opäť len ako doplňujúci, na zasadenie sebareflexie tlmočenia do istého kontextu opretého o objektívnejšie formy hodnotenia kvality tlmočenia (príjemcami, spolužiakmi a propozičnou analýzou). Naším cieľom bolo zistiť, či v tlmočení prvej a druhej nahrávky v semestri, ktoré boli do veľkej miery podobné (od rovnakého autora, na rovnakú tému, s podobnými parametrami) nastali výrazné rozdiely v počte pretlmočených propozícií, a teda či sa tlmočnicke schopnosti študentov po obsahovej stránke zlepšili alebo zhoršili. Zistený rozdiel 5,7 % naznačuje, že na konci semestra pretlmočili študenti text horšie ako na začiatku. Nemôžeme teda tvrdiť, že študenti v našom výskume sa počas semestra s využitím tlmočnickej sebareflexie zlepšili v tlmočení aj po obsahovej stránke.

Tabuľka 6:

Porovnanie počtu správne pretlmočených propozícií v N1 a N2

	Zlepšenie v N2 oproti N1	Zhoršenie N2 oproti N1
Počet študentov	10	13
Rozdiel v počte správne pretlmočených propozícií	8,3 %	15,0 %

V uvedenej tabuľke vidíme, že aj keď priemerne si študenti v našom výskume v druhej nahrávke po obsahovej stránke pohoršili (o 5,7 %), v skutočnosti si polepšilo až desať študentov z 23. Ich priemerné zlepšenie je však slabšie ako priemerné zhoršenie tých študentov, ktorí druhú nahrávku pretlmočili horšie (tí pretlmočili nahrávku N2 o 15 % horšie ako N1).

Týmito údajmi sme chceli priblížiť zistenia z propozičnej analýzy, pretože uvedenie aritmetického priemeru často nemá veľkú výpovednú hodnotu. Pre obmedzený priestor tejto štúdie nebudeme zistené výsledky ďalej rozoberať. Sme si vedomí veľkých obmedzení, ktoré naša propozičná analýza so sebou prináša (subjektívnosť hodnotenia, keďže analýzu robil len jeden výskumník, len zbežné predstavenie metodiky, práca s aritmetickým priemerom atď.), avšak opakujeme, že naším cieľom bolo, rovnako ako pri hodnotení spolužiakmi a príjemcami, porovnať subjektívne hodnotenie študentov v rámci tlmočnickej sebareflexie s istými objektívnejšími formami hodnotenia. Propozičná analýza síce neposkytuje nepochybniteľne objektívne zistenia, ale približuje sa jej, keďže sa v rámci nej detailne skúma každá propozícia v cieľovom texte. V tomto prípade teda môžeme konštatovať, že tlmočnická sebareflexia študentov sa nezhoduje s objektívnejším hodnotením kvality obsahu tlmočených nahrávok – študenti tvrdili, že po obsahovej stránke pretlmočili druhú nahrávku o 0,5 % lepšie, pričom podľa našich zistení ju pretlmočili o 5,7 % horšie.

5 ZHRNUTIE OBJEKTÍVNEJŠIEHO NÁHLĎU NA TLMOČNÍCKU SEBAREFLEXIU

V tomto príspevku sme porovnali hodnotenie dvoch nahrávok tlmočenia študentov štyrmi typmi hodnotenia: sebahodnotením, hodnotením spolužiakmi, hodnotením príjemcami a propozičnou analýzou.

Zistili sme, že v prípade sebahodnotenia, hodnotenia spolužiakmi a hodnotenia príjemcami považovali hodnotitelia druhú nahrávku za lepšie pretlmočenú ako prvú, a to po všetkých ohľadoch – obsah, jazyk aj prednes.

- Študenti u seba videli najvýraznejšie zlepšenie v prednesových kritériách (zlepšenie až 7 %) a celkovo si priradili o 3,3 % viac bodov na konci výskumu ako na začiatku.
- Študenti videli taktiež najväčšie zlepšenie v prednese svojich spolužiakov (taktiež 7 %) a celkovo ohodnotili druhú nahrávku o 5 % lepšie ako prvú.
- Prijemcovia zaznamenali najväčší posun u študentov v oblasti obsahu, avšak v tomto prípade treba brať zistené údaje s rezervou, lebo prijemcovia ako jediní nepracovali s transkriptom prejavu. Celkovo sa príjemcom javila druhá nahrávka o 5,1 % lepšia ako prvá.

Propozičná analýza bola jediný typ hodnotenia zo všetkých štyroch, v ktorom druhá nahrávka nezískala lepšie ohodnotenie ako prvá. Propozičnou analýzou sme zistili, že druhú nahrávku pretlmočili študenti o 5,7 % horšie ako prvú, to znamená, že v N2 vynechali, neoprávnene doplnili alebo zmenili väčší počet propozícií (významových jednotiek) ako v N1.

Zo zistených výsledkov sa, žiaľ, nedajú extrapolovať všeobecne platiace závery o tlmočnickej sebareflexii študentov. Vzorka študentov (23) bola príliš malá na to, aby sme mohli hovoriť o potvrdzovaní či vyvrátení hypotéz. Môžeme však konštatovať, že výsledky dvoch z troch typov dodatočného hodnotenia (hodnotenie spolužiakmi, hodnotenie príjemcami, propozičná analýza) boli v súlade s tendenciami, ktoré naznačujú výsledky tlmočnickej sebareflexie študentov v našom dizertačnom výskume a síce, že počas semestra, v ktorom sa študenti intenzívne venovali tlmočnickej sebareflexii, nastalo zlepšenie tlmočenia po stránke prednesovej, jazykovej aj obsahovej. Na druhej strane, propozičná analýza naznačuje, že z obsahového hľadiska zrejme zlepšenie nenastalo.

Tieto zistenia preto uzatvárame konštatovaním, že študenti sa počas semestra v tlmočení zlepšili prinajmenšom v otázkach prednesu a jazyka, pričom to tak vnímajú jednak sami, a jednak aj ich spolužiaci a nestranní prijemcovia, a predpokladáme, že významným faktorom v tomto zlepšení bolo práve pravidelné využívanie tlmočnickej sebareflexie na hodinách.

Výskum do istej miery potvrdil tendenciu, ktorú pozná väčšina vyučujúcich tlmočenia z hodín so študentmi, a síce skutočnosť, že študenti sa často hodnotia prísnejšie, než ich hodnotia iní. Zaujímavým spôsobom, ako by sa možno dalo predísť horšiemu hodnoteniu vlastného výkonu u študentov, by mohol byť opačný postup hodnotenia počas semestra – študenti by začali s hodnotením tlmočenia svojich spolužiakov a až potom by hodnotili samých seba. Po vypočutí si nahrávok niekoľkých spolužiakov by ich predstava o „normálnej“ úrovni kvality simultánneho tlmočenia na danom stupni mohla byť o niečo bližšia realite. V budúcnosti by bolo určite užitočné urobiť výskum podobný tomu nášmu, v ktorom

by sa zmenilo jedine poradie týchto dvoch typov hodnotení – sebahodnotenie a hodnotenie spolužiakmi, aby sa táto téza overila.

Do didaktickej praxe nám z toho vyplýva, že vyučujúci by mali študentom neustále pripomínať, aby na seba nekládli prehnane vysoké nároky, pretože nespokojnosť s vlastným tlmočnickým výkonom následne vedie k demotivácii študentov, čo obratom nepriaznivo vplýva na ich výkon. Namiesto toho by sa mali na hodinách tlmočenia neustále pripomínať kritériá kvality, ktoré by mali študenti splniť, aby vedeli, na čom konkrétne musia pri tlmočení zapracovať.

POZNÁMKY

- ¹ Celý hodnotiaci formulár je k dispozícii v našej štúdii v zborníku Prekladateľské listy 5 (2016).
- ² Domnievame sa, že ak by študenti mali porovnať svoj prvý a posledný prejav v semestri, pravdepodobne by posledný označili za lepší, pretože by chceli dokázať, že počas semestra sa v tlmočení zlepšili – tak, ako sa od nich očakáva. Naše výsledky tento možný psychologický faktor vylučujú, keďže sme pracovali vždy s dvoma od seba nezávislými hodnoteniami.
- ³ K rovnakému záveru prišla aj S. Kalinová, keď vo svojej knihe poznamenala, že spolužiaci sa často o výkone spolužiakov vyjadrujú nanajvýš mierne (1998).
- ⁴ V hodnotiacom formulári pri sebahodnotení a hodnotení spolužiakmi bol maximálny počet bodov v sekcii obsah 36, v hodnotiacom formulári pre príjemcov to boli len 4 body (hodnotili iba logické nezrovnalosti).
- ⁵ V prípade hodnotenia obsahu a celkového hodnotenia nemôžeme uviesť priemerný počet bodov, ktorý nahrávkam priradili príjemcovia a spolužiaci, pretože v sekcii obsah bol maximálny počet bodov v hodnotení spolužiakmi 36 a v hodnotení príjemcami 4 body (keďže hodnotili iba logické nezrovnalosti, a nie omisie, adície a negatívne posuny). Keď však počet bodov prepočítame na percentá (vždy s príslušným základom – 36 resp. 4 body), vieme zistiť, ako priemerne hodnotili obsah spolužiaci aj príjemcovia. Percentuálne údaje preto v tabuľke uvádzame a v grafe pracujeme ako vždy len s percentami.
- ⁶ Opäť pripomíname, že hodnotenie obsahu je v tomto prípade veľmi orientačné, pretože v prípade príjemcov nie je založené na detailnejšej analýze a opiera sa výlučne o subjektívny pocit hodnotiteľov. Objektívnejšie údaje o kvalite obsahu jednotlivých nahrávok získame z propozíicnej analýzy, ktorej sa budeme venovať samostatne.

LITERATÚRA

ANTALOVÁ, Helga: *Retrospektívne tlmočnické protokoly a ich využitie vo výučbe simultánneho tlmočenia*. In: Vilikovský, Ján A Anita Hutková, zost. Preklad a tlmočenie 7. Banská Bystrica : FiF UMB, 2006, s. 475-480. ISBN 80-8083-342-7.

- BÜHLER, Hildegund: *Linguistic (semantic) and extra-linguistic (pragmatic) criteria for the evaluation of conference interpretation and interpreters*. In: *Multilingua*. 1986, 5(4), s. 231-235.
- KALINA, Sylvia: *Quality Assurance for Interpreting Services*. In: *Meta: Translators' Journal*, 2005, 50(2), s. 768-784. [cit. 2014-7-12]. Dostupné na: <<http://id.erudit.org/iderudit/011017ar>>.
- KENÍŽ, Alojz: *Preklad ako hra na invariant a ekvivalenciu*. Bratislava : AnaPress, 2008. ISBN: 978-80-89137-38-1.
- KOPCZYŃSKI, Andrzej: *Kryteria jakości o oceny tłumaczenia*. In: KIZWETER, Magdalena a Andrzej Kopczyński, zost. *Jakość i ocena tłumaczenia*. Warszawa : Academica Wydawnictwo SWPS, 2009, s. 9-14. ISBN 978-83-89281-73-9.
- LEE, Yun-Hyang: *Self-Assessment as an autonomous Learning Tool in an Interpretation Classroom*. In: *Meta: Translators' Journal*. 2005, 50(4). Dostupné na: <<http://id.erudit.org/iderudit/019869ar> [cit. 2014-8-10]>.
- MACHOVÁ, Lýdia: *Hodnotiaci formulár ako nástroj tlmočnickej sebareflexie u študentov*. [dizertačná práca]. Bratislava : Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2016.
- MACHOVÁ, Lýdia: *Sebareflexia simultánneho tlmočenia u študentov*. [diplomová práca]. Bratislava : Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2012.
- MÜGLOVÁ, Daniela: *Komunikácia, tlmočenie, preklad alebo Prečo spadla Babylonská veža*. Bratislava : Enigma Publishing, 2009. ISBN: 978-80-89132-82-9.
- MÜGLOVÁ, Daniela: *Typológia komunikačných situácií v tlmočení na základe výrazovej sústavy Františka Mika*. In: GROMOVÁ Edita a Mária KUSÁ, zost. *Preklad a kultúra 4*. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, 2012, s. 212-219. ISBN 978-80-558-0143-8.
- PINAZO, Encarnación Postigo: *Self-Assessment in Teaching Interpreting*. In: *Meta: Translators' Journal*. 2008, 21(1), s. 173-209. [cit. 2014-8-10]. Dostupné na: <<http://id.erudit.org/iderudit/029690ar>>.
- SELESKOVITCH, Danica – LEDERE Marianne: *Pédagogie raisonnée de l'interprétation*. Paris : Didier Erudition, 1989.
- SETTON, Robert: *A methodology for the analysis of interpretation corpora*. In: Garzone, Giuliana a Maurizio Viezzi, zost. *Interpreting in the 21st Century: Challenges and Opportunities*. Selected papers from the 1st Forlì Conference on Interpreting Studies, 9-11 November 2000, Amsterdam/Philadelphia : John Benjamins, 2002, s. 29-45. ISBN 90-272-1649-5.
- STAHL, Jaroslav: *Progres študentov OPT v tlmočení pomocou retrospektívnych protokolov*. In: *Translatologické reflexie 2010*. Bratislava : IRIS, 2010, s. 68-81. ISBN 978-80-89238-42-2.

RESUMÉ

The paper presents the results of a study into self-assessment of student interpreters and compares it with other types of assessment: peer assessment, listener assessment and propositional analysis across three areas of assessment criteria, i.e. delivery, language and content. The study shows that student interpreters considered their interpreting output better at the end of the semester than at the beginning, and peer assessment and listener assessment confirm this by a similar comparison. Propositional analysis did not, however, confirm students' improvement in the content of the interpreted speeches. The study proves that students are much more strict with themselves than they are with their classmates, or than unbiased listeners are with them.

◆◆◆

Mgr. Lýdia Machová, PhD.
Jána Švermu 1178/12
958 01 Partizánske
lydia@jazykovymentoring.sk